

۳. **مدارای اعتقادی (تسامح و تساهل) مغولان ناشی از چه بود؟** بیشتر متأثر از شرایط زندگی آن ها بود، اما در پذیرش دین های مختلف از سوی فرمانروایان و بزرگان مغولی تأثیر بسزایی داشت.
۴. **تسامح و تساهل دینی مغول ها چه تأثیری بر اسلام پذیری آن ها داشت؟** باعث شد که پیروان دین های گوناگون در میان آنان به تبلیغ دین خود بپردازند. بزرگان ایرانی، شامل دیوان سالاران، عالمان و مشایخ صوفی به خوبی از این موقعیت برای مسلمان کردن ایلخانان و امیران مغول بهره بردند.
۵. **چرا اسلام آوردن مغولان، یکی از رویدادهای مهم دوره ایلخانان بود؟** زیرا در نتیجه ی هم نوایی دین و دولت و برتری شریعت اسلامی بر یاسای چنگیزی، حکومت ایلخانی ماهیت ایرانی اسلامی یافت و موجب شد که مردم نسبت به آن احساس بیگانگی کمتری بکنند. همچنین با مسلمان شدن مغول ها، نفوذ و قدرت ایرانیان در دربار ایلخانان و اداره حکومت بیش از پیش افزایش یافت و زمینه برای بازسازی ایران و انجام اصلاحاتی در امور سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراهم آمد.
۶. **به دنبال کوشش های علمی و فرهنگی چه کسی در دوره ایلخانان تشیع در ایران گسترش یافت؟** خواجه نصیرالدین توسی.
۷. **کدام ایلخان مغول به مذهب شیعه گروید؟** أُلجایتو، پسر و جانشین غازان به این مذهب گروید.
۸. **وضعیت دینی و اعتقادی تیموریان چگونه بود؟** تیمور و جانشینان او مسلمان بودند و اصحاب دین را مورد احترام قرار می دادند. در عصر تیموری، مدارس، مساجد و خانقاه های بسیاری ساخته شد. سلاطین تیموری پیرو مذهب تسنن بودند. در دوران حکومت آنان همچون عصر ایلخانان، شیعیان و صوفیان با محدودیت و سخت گیری خاصی مواجه نبودند و آزادانه فعالیت می کردند.
۹. **ویژگی شاخص دینی دوره مغول و تیموری چه بود؟** اتحاد و زندگی مسالمت آمیز پیروان مذاهب و فرق اسلامی و معتقدان به دین های دیگر.
۱۰. **علل رشد تصوف را در دوران مغولان و تیموریان شرح دهید؟** هجوم ویرانگر و وحشت انگیز مغول به ایران و نگرانی و ناامیدی که در جامعه ایجاد کرد، نقش مؤثری در روی آوردن مردم به تصوف و رفتن به درون خانقاه ها داشت. از این رو، در عصر ایلخانان و تیموریان طریقت های صوفیانه ی بزرگی همچون صفویه، نعمت اللهیه، حروفیه، نوربخشیه، نقشبندیه، مشعشعیه، و ... ظهور کردند و یا فعالیت خود را گسترش بخشیدند.
۱۱. **کثرت پیروان و مریدان طریقت های صوفیانه موجب چه شد؟** موجب افزایش نفوذ و موقعیت اجتماعی رهبران و مشایخ آن طریقت ها شد. فرمانروایان و مقام های سیاسی و نظامی نیز مشایخ صوفی را مورد تکریم و احترام قرار می دادند. علاوه بر آن، اموال و املاک فراوانی که نذر و وقف خانقاه ها شد، تمکن مالی و قدرت اقتصادی مناسبی برای رهبران طریقت های صوفی پدید آورد.
۱۲. **از قرن نهم هجری به تدریج چه تغییر و تحول چشمگیری در فعالیت طریقت های صوفی به وجود آمد؟** از یک سو صوفیان به تشیع گرایش بیشتری نشان دادند و از طرف دیگر به تدریج برخی از طریقت ها مانند طریقت صفوی وارد سیاست شدند و برای به دست گرفتن قدرت، با فرمانروایان و پادشاهان به رقابت برخاستند.
۱۳. **فتوحات مغولان چه نتایجی در شکوفایی هنر به وجود آورد؟** در نتیجه ی فتوحات مغول، تجارب و سنت های هنری و هنرمندان سرزمین های فتح شده با یکدیگر پیوند خوردند و زمینه ی مناسبی برای شکوفایی هنر در دوران ایلخانان و تیموریان فراهم شد.
۱۴. **چه عواملی تأثیر ژرفی بر رونق فرهنگ و هنر در دوران ایلخانان و تیموریان نهاد؟** پیدایش مراکز بزرگ فرهنگی و هنری در شهرهای مختلف به خصوص مراغه، تبریز، شیراز، هرات و سمرقند و تأسیس کتابخانه های عظیم در این شهرها، تأثیر ژرفی بر رونق فرهنگ و هنر در این دوران نهاد.
۱۵. **هنر نگارگری و نقاشی در عصر ایلخانی چگونه بود؟** در عصر ایلخانان، هنر نگارگری که تلفیقی از سنت های نقاشی ایرانی و چینی بود، بیشتر در کتاب آرای و مصور ساختن کتاب های تاریخی و متون ادبی و نیز کتاب های پزشکی، جانورشناسی و نجوم جلوه گر شد.
۱۶. **نمونه ی باقیمانده شاهنامه ی مصور دوره ی ایلخانان را نام ببرید؟** شاهنامه ی مشهور به دموت.
۱۷. **هنر نگارگری و نقاشی در عصر تیموری چگونه بود؟** هنر نگارگری در روزگار جانشینان تیمور چون شاهرخ و نوادگانش از جمله بایسُنقُر میرزا، در سراسر ایران به ویژه خراسان گسترش شگفت انگیز یافت. در این دوره، مصور کردن کتاب های گوناگون از نجوم گرفته تا شاهنامه و دیوان های شعر به لحاظ کمی و کیفی افزایش پیدا کرد و کتاب هایی با قطع بزرگ پدید آمد. کیفیت خوب و فراوانی کاغذ و مواد نگارگری از قبیل رنگ و طلا در پدید آمدن کتاب های مصور به هنرمندان کمک زیادی کرد.
۱۸. **فاخرترین نمونه ی شاهنامه ی مصور شده در عصر تیموری را نام ببرید؟** شاهنامه ی بایسنقری است که به دستور شاهزاده بایسنقر، خوشنویسی و مصور شد.

۱۹. چرا شهر هرات در زمان شاهرخ تیموری و جانشینانش به یکی از کانون های بزرگ علمی، فرهنگی و هنری جهان اسلام تبدیل شد؟ به خاطر داشتن ثروت هنگفت، کتابخانه های بزرگ و هنرمندان نامدار.
۲۰. کدام وزیر تیموری پشتیبان و مشوق جدی هنر و هنرمندان بود؟ امیرعلیشیر نوایی، شاعر و وزیر سلطان حسین میرزا بایقرا.
۲۱. نامورترین نقاشان عصر تیموری که بود؟ کمال الدین بهزاد.
۲۲. مغولان چگونه به هنر و معماری و ساختن شهرها و پدید آوردن آثار هنری تمایل نشان دادند؟ تحت تأثیر فرهنگ و هنر ایرانی اسلامی و با راهنمایی و تشویق فرهیختگان ایرانی.
۲۳. تیمور چگونه به عمران و آبادانی پایتخت خود سمرقند همت گماشت؟ با گرد آوردن هنرمندان و معماران بزرگ سرزمین های فتح شده در سمرقند.
۲۴. معماری ایرانی در دوره کدام جانشین تیمور به عظمت و شکوفایی کم نظیری دست یافت؟ در عصر شاهرخ و همسرش گوهرشاد بیگم.
۲۵. سرشناس ترین معماران دوره ی تیموری را نام ببرید؟ قوام الدین و غیاث الدین شیرازی و محمدبن محمود اصفهانی.
۲۶. ویژگی مهم معماری دوره ی تیموری را ذکر کنید؟ ایجاد بناهای عظیم، ساختن گنبدها، طاق ها، ایوان ها و مناره های بلند و تزئین ساختمان ها با گچبری و کاشی کاری و تزئین و زیباسازی بناها از ترکیب آجر و کاشی.
۲۷. چه عواملی در دوره ی مغول برای مدتی سرزمین ما را با رکود علمی و ادبی مواجه کرد؟ آثار و نتایج هجوم مغولان همچون قتل و مهاجرت اندیشمندان و عالمان، تخریب و تعطیلی مدارس، کتابخانه ها و مساجد.
۲۸. چه عواملی به تدریج شرایط را برای احیای فعالیت های علمی و آموزشی در ایران عصر مغول فراهم کرد؟ به دنبال تشکیل حکومت ایلخانان و گرایش مغولان به اسلام و نیز با افزایش قدرت سیاسی وزیران ایرانی.
۲۹. اوضاع ادبی دوران ایلخانان و تیموری را تشریح کنید؟ در دوره فرمانروایی ایلخانان زبان فارسی در قلمرو نظم و نثر رو به رشد گذاشت و به احیا و تقویت هویت ایرانی کمک کرد. در این دوره شعر حماسی و شاهنامه سرایی متداول بود. در عصر تیموری، شعر و شاعری رواج بیشتری یافت. شاهرخ، سلطان حسین بایقرا و امیر علیشیر نوایی، وزیر شاعر او به زبان و ادب فارسی توجه جدی داشتند و شاعران و ادیبان را همه گونه پشتیبانی و تشویق می کردند. در این دوره شعر و شاعری گسترش فراوانی در میان مردم عادی داشت و بسیاری از شاعران از میان قشرهای مختلف مردم برخاستند.
۳۰. چرا تاریخ نگاری به زبان فارسی در عهد ایلخانان و تیموری رشد کرد؟ علاقمندی ایلخانان و فرمانروایان تیموری به جاودانه ساختن کشورگشایی و موفقیت های سیاسی و نظامی خود و خودآگاهی رجال ایرانی، تأثیر بسزایی بر رشد و شکوفایی تاریخ نگاری در آن عصر نهاد.
۳۱. آثار تاریخی مهم دوران ایلخانان و تیموری را نام ببرید؟ ۱- تاریخ جهانگشا، نوشته ی عطاملک جوینی ۲- جامع التواریخ، اثر خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی ۳- تاریخ گزیده، تألیف حمدالله مستوفی.
۳۲. نقش خواجه نصیرالدین توسی در پیشرفت های علمی دوره ی ایلخانان را ذکر کنید؟ وی بسیاری از دانشمندان متواری در برابر هجوم مغول را به ایران برگرداند و با تجمع ایشان در مرکز علمی رصدخانه ی مراغه زمینه ی فعالیت های علمی آن ها را هموار کرد.
۳۳. وضعیت علمی در دوره ی تیموریان چگونه بود؟ در عصر تیموریان نیز علوم مختلف رونق داشتند و به ویژه معارف دینی از اقبال بیشتری برخوردار بودند مراکز علمی و کتابخانه های شهرهای هرات و سمرقند در زمان جانشینان تیمور بسیار فعال بودند و طالبان علم را از سراسر ایران و جهان اسلام به خود جذب می کردند. وجود شمار قابل توجه دانشمندانی که در رشته های مختلف علمی تبحر داشتند، نشانه ای از رشد و رونق علوم مختلف در دوره ی تیموری است.

درس سیزدهم: تحولات سیاسی و اقتصادی ایران در دوره ی صفوی

۱. مهم ترین پیامدهای اجتماعی و مذهبی هجوم مغول به ایران چه بود؟ مهم ترین آن گسترش تصوف و تشیع و پیوند روزافزون آن ها با یکدیگر بود.
۲. در کدام دوران، فعالیت طریقت های صوفیانه در ایران به طور چشمگیری افزایش یافت؟ در دوران مغولان و تیموریان.
۳. بنیانگذار و رهبر معنوی طریقت صفوی که صفویان نام خود را از او گرفته اند که بود؟ شیخ صفی الدین اردبیلی.
۴. طریقت صفوی در زمان جانشینان شیخ صفی در کدام مناطق گسترش یافت؟ در سرتاسر ایران و آسیای صغیر گسترش یافت و مریدان بسیاری را به ویژه از میان قباا تک حذب ک د.